

5. İİT ÜYESİ ÜLKELER DÜŞÜNCE KURULUŞLARI FORUMU

5th THINK TANKS FORUM OF THE OIC COUNTRIES

Çeşitlilik İçinde Birlik: Gücün Kaynağı
Unity in Diversity: Source of Power

21-22 Şubat
February 2014,
Bağdat

STRATEJİK VİZYON BELGESİ - TASLAK
STRATEGIC VISION DOCUMENT-DRAFT

5. İİT ÜYESİ ÜLKELER DÜŞÜNCE KURULUŞLARI FORUMU

Çeşitlilik İçinde Birlik: Gücün Kaynağı

5th THINK TANKS FORUM OF THE OIC COUNTRIES

Unity in Diversity: Source of Power

(STRATEJİK VİZYON BELGESİ - TASLAK)

5. İİT ÜYESİ ÜLKELER DÜŞÜNCE KURULUŞLARI FORUMU

“Çeşitlilik İçinde Birlik: Gücün Kaynağı”

21 - 22 Şubat 2014, Bağdat

Günümüzde İİT ülkelerinin sosyal, ekonomik ve siyasi durumu sorunlarla dolu bir görünüm arz etmektedir. Özgürlükler, refah, adalet, eğitim, çevre ve benzeri açılardan bakıldığında İİT ülkelerinin uluslararası kabul görmüş kriterlerin oldukça gerisinde kaldıkları görülmektedir. İdeolojik, mezhepsel çatışmalar İİT ülkeleri arasında iç ve dış sorunlar yığını haline gelmiştir.

Gelişmiş ülkelerde en iyi programı ortaya çıkarma yarışı olarak görülen siyasi rekabet, İİT ülkelerinde rakipleri yok etme sanatı gibi algılanmaktadır. İİT ülkelerinde hiçbir ülke, evrensel standartlarda hukukun üstünlüğü, din, vicdan, ifade özgürlüğü gibi değerlere tam olarak sahip değildir. Dünya nüfusunun yüzde 23'ünün Müslüman olmasına rağmen dünyadaki üretimin sadece yüzde 11'i İslam dünyasına aittir. “En az gelişmiş ülkeler” listesinin yarısı İİT ülkelerinden oluşmaktadır.

İİT ülkelerinde görülen bölgesel eşitsizlikler de sosyo-ekonomik ve dolayısıyla askeri güvenlik açısından ciddi bir problem teşkil etmektedir. Sosyo - ekonomik ve kültürel çeşitliliklerin, toplumsal düzeni ve bütünlüğü bozmayacak şekilde yönetilmesi siyasetin en temel problemidir. Kültürel farklılıklar ile sınıfsal ve bölgesel eşitsizliklerin bir arada bulunması üst düzey tehdit oluşturur. Ne var ki, etnik, dilsel, dini, irki vb. çeşitliliğin görece az olduğu ülkelerde bütünlük ve düzenin korunması daha kolay olsa da, hemen hiç bir ülkede bu anlamda bir homojenlikten söz edilemez. Dünyada 5000'den fazla etnik, dilsel ve dinsel topluluk bulunmaktayken sadece 193 devlet BM üyesidir. Öte yandan, günümüzde iletişim ve ulaşım alanlarındaki teknolojik gelişmeler, demokratikleşme ve küreselleşme, her türlü farklılığın daha fazla görünür hale gelmesine; daha önce adı duyulmamış kimliklerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Şehirleşme baskısı altında medeniyetler, ülkeler ve sosyal guruplar arası etkileşimin yoğunlaşmasına neden olan teknolojik gelişmeler, eğitim, iletişim ve ulaşım imkanlarının gelişmesi farklı kimliklerin görülmemiş bir etkileşim içerisine girmesini ve bir arada yaşama kültürünün gelişmesini zorunlu hale getirmiştir.

İİT ülkelerinde farklı olanla bir arada yaşama ve farklılıkları yaşatma konusunda mevcut durum pek fazla iç açıcı olmasa da gerek yönetim kademelerinde, gerek entelektüel düzeyde gerekse kitleler nezdinde daha iyiye ulaşmak için ciddi bir arayış ve nitelikli bir sorgulama mevcuttur.

5. İİT ÜYESİ ÜLKELER DÜŞÜNCE KURULUŞLARI FORUMU

Çeşitlilik İçinde Birlik: Gücün Kaynağı

5th THINK TANKS FORUM OF THE OIC COUNTRIES

Unity in Diversity: Source of Power

Eğer bu arayış olumlu bir şekilde yönlendirilebilirse İİT ülkelerinin tarihi medeniyet birikimlerini harekete geçirmeleri, arzu edilen istikrar ve refah düzeyini yakalamaları mümkün olacaktır. Çağımızda kültürel farklılıkları ortadan kaldırmak ya da yok saymak mümkün değildir. Ama kültürel çatışmayı demokratik yöntemle önlemek, çeşitlilik içinde birliği korumakla mümkündür. Esasen Avrupa'da kalıcı barış ve demokrasi projesi olarak AB'nin dayandığı temel ilke de budur.

Çaresizlik, dışlanma ve marjinalleşme duygularını besleyen ve aşırılıkçılığı besleyen koşulların iyileştirilmesi, farklı olanla birada güven içinde yaşama ortamının geliştirilmesi için vazgeçilmez koşuldur. Bunun için de, İİT ülkelerinde ekonomik ve sosyal koşulların kabul edilebilir düzeye acilen yükseltilmesi gerekmektedir.

***

1. Dünya Savaşı'nın ardından İİT ülkelerinin üzerinde yer aldığı coğrafya kimi zaman etnik ve mezhepsel hatlar üzerinden, kimi zaman ise bu iki unsurun hiçbiri dikkate alınmaksızın bölünmüştür. Bu bölünmelerde gözetilen bir tek amaç bulunmaktaydı: Batılı ülkelerin çıkarlarına uygunluk. Bölgesel unsurlar arasındaki çatışmalar ve savaşlar ise temelde sömürgeci güçler lehine yürütülen temsil savaşları niteliğinde kalmıştır. Dış güçlerin Bölge'yi kendi çıkarları doğrultusunda parçalamak için kullandıkları en önemli ve etkin araç ise bölgesel etnik, dini ve mezhebi kimliklerin istismarı olmuştur.

Maalesef durumun vahametini fark edemeyen, ya da kendi dar çıkar algılarını ön plana çıkaran, bölgesel unsurlar da bu tür olaylara kolaylıkla alet olabilmişlerdir. Ama İİT ülkeleri, doğal kaynakları ve küresel stratejik konumu nedeniyle dış güç müdahalesi bakımından nezaketini korumaktadır. Önümüzdeki dönemde İİT ülkelerine müdahil olmak isteyen yabancı güçlerin, **en nazik nokta olan etnik ve mezhepsel kimlik farklılıklarını istismar etme olasılığı son derece yüksektir. Bu tür olayların önüne geçilebilmesi adına özgün entelektüel bilinç alanı inşası zorunludur.**

Gerek etnik gerekse dinî kimliklerin ortadan kaldırılması ne mümkündür ne de böyle bir amaç insani çerçevede değerlendirilebilir. Özellikle modern dönemlerde Batı dünyasından başlayarak tüm dünyada kimlikler ve çıkarlar etnik kimlikler üzerinden tanımlanmaya başlamış, ulus ve devlet inşa projeleri bu çerçevede gerçekleştirilmiş ve milliyetçilik temelinde yükselen Avrupa ülkelerinin karşı konulmaz güce sahip olmaları ile birlikte **"milliyetçilik"** tüm dünyanın en temel ideolojisi haline gelmiştir. Avrupa dışındaki ülkelerde, özellikle İslam dünyasında salt etnik kimlikler üzerinden bir milliyetçilik ve çıkar tanımlaması ise neredeyse hiç mümkün olmamıştır. Bunun en temel nedeni Avrupa'da din kurumu ile diğer sosyal guruplar arasında yaşanan mücadelelerin İslam dünyasında yaşanmamasıdır.

5. İT ÜYESİ ÜLKELER DÜŞÜNCE KURULUŞLARI FORUMU

Çeşitlilik İçinde Birlik: Gücün Kaynağı

5th THINK TANKS FORUM OF THE OIC COUNTRIES

Unity in Diversity: Source of Power

Sosyolojik bir zorunluluk olarak İslam dünyasında da bir takım ayrışma ve bölünmeler ortaya çıkmıştır. Ama Hz. Peygamber'in de "Ümmetimin ihtilafı rahmettir" sözleri ile ortaya koyduğu üzere bu çeşitliliğin birlik, karşılıklı hoşgörü ve diyalog içerisinde korunması mümkündür ve tarihi gerçekler göstermektedir ki, bu anlayışın hâkim olduğu dönemlerde İslam dünyasındaki çeşitlilik gerçek bir istikrar, refah ve zenginliğe dönüşmüştür. Ama dini ve mezhepsel kimlikler siyasi kimlikleri ve ayrışmaları perçinleme ve çıkarları güvence altına alma aracı olarak kullanıldığı zaman tarihin en acımasız felaket sayfaları yaşanmıştır.

Günümüzün siyasi, sosyolojik, teknolojik imkân ve zorunlulukları farklı inanç kesimlerinden etnik kökenlerden gelen insanların geleneksel dönemlerde hiç olmadığı kadar karmaşık ve derinlikli biçimde bir arada yaşamalarını zorunlu hale getirmiştir. Üstelik modern ulaşım ve iletişim araçlarının gelişmesi ve ticari zorunluluklar gibi nedenlerden dolayı, bu zorunluluk sadece bir ülke içinde yaşayan farklı kesimler için değil bir bölgede yer alan farklı ülkeler arasındaki ilişkiler açısından da aynı derecede etkilidir. Bu nedenle farklı kesimler arasındaki gerilim ve çatışma ortamlarının derhal ortadan kaldırılması ve bir arada yaşama kültürünün bireysel, ülkesel ve uluslararası düzeylerde hâkim kılınması gerekmektedir.

***

Aktörlerin kimlikleri onların çıkar algılarını ve dost - düşman duygularının niteliğini belirler. Bir çatışmanın algısal, duygusal ve davranışsal boyutlarında görülen değişiklikler diğer boyutları etkiler. Bu nedenle **algılar ve duygular kadar davranışlar sonucu ortaya çıkan imajın da dikkatle yönetilmesi ve biçimlendirilmesi gerekir**. Eğer bir aktörün algıları, duyguları ve dolayısıyla davranışları büyük ölçüde başkaları tarafından yönlendiriliyorsa, o aktörün özgün bir kimlik ve çıkar alanına sahip olmasından söz edilemez. Bu nedenle İT ülkeleri davranışlarını **daha geniş bir İslam dünyası kimliği algısı ve duygusu çerçevesinde** biçimlendiremedikleri sürece tarihin bir nesnesi olarak oradan oraya sürüklenmeye devam edeceklerdir.

Çatışmaların en önemli nedeni iletişim ve diyalog eksikliğidir. Eğer taraflar ihtiyaç ve çıkarları ile ilgili yeteri kadar iletişim kuramamışlarsa ya da iletişimi başka aktör ya da aktörlerin dili, ihtiyaçları ve çıkarları üzerinden yürütüyorlarsa farklılıklar üzerinde uzlaşmaları ve çatışma ortamını yok etmeleri düşünülemez. **Çatışma ortamının yok olması samimi duygulara dayalı diyalog ve iletişim kanallarının açık olmasına ve Bölge ile ikinci dereceden ilgili olan tarafların - samimi de olsa - müdahalelerinin süzgeçten geçirilebilmesine bağlıdır**. İnsanlar yanlış ya da eksik algılamalara güvenme eğilimindedir. Bu noktada eski dönemlerdeki etkileşimlerin ve deneyimlerin büyük etkisi vardır. Ayrıca, pek çok kişi problemleri henüz anlamadan çözüm arayışına girmektedir. **Çatışmaların yoğunlaştığı dönemlerde ise düşünerek karar alma imkânı neredeyse büsbütün ortadan kalkmaktadır**. Ama her ne şekilde olursa olsun, sağlıklı iletişim kurulabildiği zaman sorunların çözümü son derece kolaylaşmaktadır.

5. İİT ÜYESİ ÜLKELER DÜŞÜNCE KURULUŞLARI FORUMU

Çeşitlilik İçinde Birlik: Gücün Kaynağı

5th THINK TANKS FORUM OF THE OIC COUNTRIES

Unity in Diversity: Source of Power

Tarihsel ayrışma ve çatışmaları günümüze taşımanın hiçbir anlamı yoktur. Her şeyden önce böyle bir şey tarihten hiç ders almamak anlamına gelir. İkincisi, tarihte gerçekleşen çatışma ve ayrışmalar geleneksel dönemin koşullarından, uygulamalarından ve dayatmalarından ortaya çıkmıştır. Modern ve post-modern dönemlerde ise siyaset ve sosyolojiden ekonomiye varıncaya kadar her alanda önemli değişiklikler yaşanmıştır. **Her şeyden önce modern devlet farklı kökenlerden olan insanların karşılıklı saygıya dayalı olarak bir arada yaşamalarını zorunlu kılmaktadır.**

Birlik tekdüzelik değildir. Her bir İİT ülkesinin ayırıcı özellikleri ve koşulları göz ardı edilmeksizin birlik sağlanabilir. İslam dünyasının zengin dokusu çeşitlilik içinde birlik için parlak bir örnek olabilir. İİT ülkeleri ancak İslam dünyasının birlik ve bütünlüğünün sağlanması halinde daha istikrarlı, güçlü ve müreffeh olacaklarını anlamak zorundadırlar.

İİT ülkelerinde özgün çözüm arayışlarına duyulan ihtiyaç kendini her geçen gün daha derinden hissettirmektedir. Öte yandan, İslam ülkelerinde etnik ve mezhepsel kimlik farklılıklarının istismar edilme olasılığı son derece yüksektir. **5. İİT Ülkeleri Düşünce Kuruluşları Forumu'nun** temel amacı Orta İİT ülkelerinin ve halklarının çıkarlarının korunması adına **çeşitlilik içinde birlik** anlayışına katkı sağlayacak entelektüel bilinç ve iletişim ortamı oluşturmaktır.

Ana Tema

İslam Dünyası'nda Çeşitlilik İçinde Birlik: Gücün Kaynağı

Alt Temalar

Tarihî Arka Plan ve Ekonomik, Kültürel, Psikolojik Etkenler

İdeolojik ve Teolojik Arka Plan Etkisi

Bölge Dışı Güçler Yönetim Dinamikleri

İİT Ülkeleri Perspektifleri; Türkiye, Mısır, Irak, İran, Malezya, Endonezya, Pakistan,

Bölgesel Referanslarla Yönetim Modelleri

Çok Kutuplu Yeni Dünya Sisteminde Özgün Politika Geliştirme Zorlukları

Sistemik/Yapısal Sorunlar, Fırsatlar, İşbirliği